adonis
newyork'a mezar

çeviren: özdemir ince

varlık

varlık/şiir 21

adonis / newyork'a mezar

Şiir Dizisi: 21
Varlık Yayınları, Sayı: 189
© Yayın Hakkı: Adonis, Varlık Yayınları
İlk Basım: 1989

ISBN 975-434-029-3

VARLIK YAYINLARI A.Ş.
Cağaloğlu Yokuşu 40/2, 34400 İstanbul
Tel: 522 69 24
Ofset hazırlık: Varlık Dizgi/Moonstar Grafik
Baskı: Kurtiş Matbaası

ADONİS

NEWYORK'A MEZAR

●

Tâ'ifa Krallarının Tarihine Öndeyiş

●

Bu Benim Adımdır

Çeviren:
ÖZDEMİR İNCE

* Varlık yayınları

ALİ AHMET SAİT'TEN ADONİS'E

Ali Ahmet Sait (Adonis) 1 Ocak 1930 günü Suriye'de Tartus ile Latakia arasında bulunan Kassabin adlı bir köyde doğdu. On dört yaşma kadar burada yaşadı; kendi kendine çalışıp öğrendi, Kuran'ı "hatm etti", eski Arap şairlerini, özellikle de 9. yüzyıl şairi Abu Tammam'ı okudu.

Kassabin'in doğal örtüsü, çevresel ve toplumsal koşulları, pastoral niteliği nedeniyle mistisizme karşı ilgi duydu. Fakat, bu gizemciliğin kaynağında, Tanrı'ya erişme çabaları, algılanamayan doğaüstü gerçekleri Tanrısal sezgi yoluyla yaşama eğilimi yoktu; onun gizemciliği gözle görünmeyen gerçeklerden çok madde dünyasıyla ilişkiliydi, yani iki "dünyanın birliği söz konusuydu. Daha doğrusu bu olgu, daha sonra, şiirlerinin hem gidimli (discursif), hem de sezgisel oluşturucuları olarak önemli bir belirginlik kazanacaktır.

Suriye'nin 1944 yılında bağımsızlığına kavuşması ve Şükrü El-Kuvvetli'nin ilk cumhurbaşkanı seçilmesi Ali Ahmet Sait'in yaşamında "Binbir Gece" mucizesini yarattı: Yeni cumhurbaşkanının ülkeyi kendi gözleriyle tanımak için başladığı gezi, onun yaşamında belirleyici bir etken olacaktır. Şükrü El-Kuvvetli'nin bir geziye çıkacağını duyan Ali Ahmet Sait, babasına bu olay üzerine bir şiir yazacağını söyledi ("durum" şairi ve halk şiiri geleneğine tam anlamıyla uygun bir davranış). Babası ona, "Oğlum sen kimsin ki koskoca cumhurbaşkanı önünde konuşacaksın?" dedi.

Ama Eş-Şuara (Şairler) Sûresi'nin sözünü ettiği şeytanlara kulak veren bu oğul, dediği gibi, şiiri yazdı ve cumhurbaşkanıyla birlikte binlerce Suriyelinin huzurunda okudu. Mirene Ghossein'in belirttiğine göre, şiir, cumhurbaşkanını, şimdiye kadar kendi ülkelerinin yönetiminde söz sahibi olamamış halkla işbirliği yapmaya çağırıyordu. Genç şair, "Her iki taraf da güven ve sabır göstermeli, vatandaşlık ilkelerini bilmeli. Halk elini uzatıyor..." diyordu. Ali Ahmet şiirini bitirince cumhurbaşkanı yerinden kalkıp genç şairin alnını öptü ve "Söyle bakalım ne istersin?" dedi.

– Okumak istiyorum.

Ali Ahmet bir hafta sonra cumhurbaşkanından bir mektup aldı. Bir liseye kaydı yapılmıştı ve Tartus kentine gelmesi isteniyordu. Ali Ahmet burada üç yıl kaldı, daha sonra Latakia'da bir devlet okuluna gitti ve on iki yıllık okulu beş yılda bitirip diplomasını aldı.

Latakia'da bulunduğu ilk yıl siyasal etkinliklere katıldı, hâlâ Suriye'de bulunan Fransız kuvvetlerine karşı gösteriler örgütledi. İlk şiirlerini de bu sırada yayınladı. 1950 yılında Şam Üniversitesi'ne girdi, yerel gazete ve dergilerde şiirlerini yayınlamayı sürdürdü. Arap şiirinin biçemini yenilemek sorunsalı o sırada bile gündemindeydi. Kendini Arap şiirinin geleneksel yapısı ve söyleyiş (prozodi) kuralları içinde tutsak gibi hissediyordu. Ali Ahmet Sait, Adonis'e yol alan süreç içinde bu sorunsalı hem kuramsal, hem de kılgısal olarak çözümleyecek ve "Arap Şiirine Giriş" (Beyrut, 1971) adlı görkemli yapıtında dile getirecektir.

Ali Ahmet, Şam Üniversitesi'ni bitirip "Arap Gizemciliği" konusunda master yaptı. 1956 yılında, günümüz Arap yazınının en önemli eleştiricilerinden biri olan Halide Salih'le evlendi. Bu evlilikten kısa bir süre sonra Lübnan'a gitti ve ADONİS adını aldı. Bilindiği gibi Adonis, Sümer, Hitit, Bâbil ve Fenike kaynaklarından Antik Yunan'a kadar gelen öyküleriyle bir Fenike "Erkeklik" tanrısıdır. Bir söylenceye göre, Adonis'e aşık olan Afrodit'i kıskanan tanrıça Artemis onun (Adonis'in) üzerine domuz saldırtmış, Adonis'in kanlarıyla sulanan topraktan *Manisa Lâleleri* bitmiş. Adonis ölünce

tanrıça Afrodit (Fenike kaynaklarına göre İştar) onu kurtarmak için ölüm ülkesine inmiş. Ölüm ülkesi tanrıçası *Persephone* de Adonis'e aşık olunca, iki tanrıçayı kırmak istemeyen Zeus, Adonis'in bir yıl yer altında, bir yıl yer üstünde kalmasını buyurmuş. Bu söylence, Suriye kralı *Theios*'un kızı *Myrrha* (kimi kaynaklara göre, Kıbrıs kralı *Kinyras* ile kızı *Smyrna*) ile sevişmelerinden doğan Adonis yorumundan daha yakın Ali Ahmet Sait'in Adonis'e dönüşümüne. Kral seviştiği kadının kendi kızı olduğunu öğrenince çok kızmış ve kızını öldürmek istemiş. Tanrılar kıza acımışlar ve onu *mersin ağacı* (Murt, murtos) yapmışlar. Adonis de bu mersin ağacından doğmuş. Bu söylenceleri bilgiçlik taslamak amacıyla aktarmadım: Adonis, Ali Ahmet için bir simgedir, belli aralıklarla sürekli *diriliş*'i, değişimi ve bir kimlik arayışını simgelemektedir.

Adonis, Lübnanlı genç şair Yusuf El-Hal ile birlikte *Şiir* Dergisini kurdu. Bu dergi aracılığıyla çağdaş Arap şiirinin sorunlarını irdelemeyi ve yeni Arap şairlerini tanıtmayı amaçlıyorlardı. Amaç gerçekleşti, dergi Maşrık'tan Mağrib'e bütün Arap dünyasını etkiledi, bir şiir devrimi yarattı, günümüz Arap şiirinin en önemli isimleri bu dergiden geçti.

Adonis, 1960-1961 yıllarında Paris'de bulunduktan sonra Beyrut'a dönüşünde Lübnan vatandaşlığına geçti. Birkaç yıl sonra da *Şiir* dergisinden ayrıldı.

1968 yılında yazınsal özlemleri tam anlamıyla olgunlaşınca, *Mawakif* adlı bir aylık dergi yayınlamaya başladı. İlk sayısında, kendisi ile birlikte dergiye katkısı olan şairlerce kaleme alınmış sunuş yazışında şöyle deniliyordu: "Bu dergi bizim anlatım aracımız, bizim canlı parçamız, tamamlayıcımızdır; bu nedenle, aynı zamanda bir *Gerçeklik* ve *Simge*'dir; parçalanmalardan başka bir şey yaşamamış olan Arap kuşağının parçalanıp dağılışını sergiler; biz bu dergide yeni bir yapı oluşturma girişiminde bulunacağız." *Mawakif* bu izlence ve ilkeye bağlı kaldı. Bugün de Arap yazarlarının her konuda düşüncelerini dile getirebildikleri bağımsız yayın olma niteliğini korumaktadır.

Bir süredir Paris'te yaşayan ve *Mallarmé Akademisi* yabancı üyesi olan Adonis'e 1971 yılında "Syria-Lebanon Award of the International Poetry Forum" (Pittsburgh) ve 1986 yılında da şiir dünyasının en önemli ödüllerinden biri olan "le Grand Prix des Biennales Internationales de Poésie" (Brüksel) verildi. Yapıtları başta Fransa olmak üzere, İngiltere, Belçika, ABD, İspanya ve Norveç'te; şiir ve denemeleri bu ülkelerin dışında, İsveç, Japonya ve SSCB'de yayınlandı.

Adonis'in yapıtları incelendiğinde, belli izleklerin, yazıldıkları dönemlerin belli bakış açısına göre geliştikleri görülür. Şiirlerinin eksilmez kişisi *Şamlı Mihyar,* Adonis'in bir yansıması gibidir. Yoksulluk, çocukluk ve ölüm ilk şiirlerinin başlıca izleklerini oluştururlar. Adonis, çocukluk ile yoksulluk arasında bir benzerlik olduğunu söyler: Çocukluk yalnızca saflık ve doğaya yakınlık dönemi değil, aynı zamanda, mülkiyetin olmadığı bir çağdır. Onun Kassabin köylülerini anımsatan yoksul insanları, basit, saygın ve güzel insanlardır. *Şamlı Mihyar*'ın dünyayı değiştirmeye çağırdığı insanlar bu insanlardır, çünkü doğaya yakın olmak bu insanları bozulmaktan korumuştur. Ölüm bu insanlar için basit ve doğal bir olaydır, iyi tanıdıkları, sevdikleri toprağa dönüştür. Yoksullarla toprak arasındaki bu yakınlık Adonis'in şiirinin mistik geri-plânını hazırlamıştır.

En önemli yapıtlarından biri olan *Şamlı Mihyar'ın Şarkıları*'nda, yoksulluk, yalınlık, doğaya yakınlık gene başlıca izleklerdir. Mihyar, şairin düşüncelerinin, umutlarının ve düşlerinin somutlanmış durumudur. Bir yaşam simgesi olan Mihyar sürekli devinim içindedir: Dinin biçimlediği bir toplumu sarsmaya gelen bir "kâfir kılıcı"dır; imamı yadsıyan bir devrimcidir; haksız ve eskimiş olan her şeyi lânetler, dinin bir korku olmaktan çıktığı, insanın hem tanrı hem kul olduğu bir dünyanın habercisidir.

Şamlı Mihyar'ın Şarkıları (1961), biçimsel bakımdan, Arap şiiri

geleneğinden ilk kopuşmayı temsil eder. Bu kopuşma, daha önce Cibran, Sayyab ve Adonis'in şiirlerinde tanık olduğumuz kopuşmanın çok ilerisinde, belirgin ve kararlı bir dönemeçtir. Bir devrimin başlangıcıdır.

Ama, elinizdeki kitapta yer alan şiirler, bu devrimin kesin başarıya ulaşmış örnekleridirler. Böylece, *Yedi Askı*'dan ("El-Muallakatu's Seba) bu yana Arap dünyasının şiirini (dolayısıyla Osmanlı şiirini) katı kurallarıyla yönlendirmiş olan gelenek, 1969-1970 ve 1971 yıllarında Beyrut'ta yazılıp yayımlanan bu şiirlerle kesin bir yenilgiye uğramış ve Arap şiirinin önü açılmıştır. İç ya da yarım bile olsa uyağın, ölçü ve geleneksel biçimin büsbütün bırakılmasının Arap kamuoyunda ortaya çıkardığı kargaşayı, bir Batılı'dan çok, Divan Şiiri'nin ezici ve tutsak edici kalıplarından kurtulmuş olan bizler çok iyi kavrayabiliriz.

"Newyork'a Mezar"da yer alan üç uzun şiirde tarih ve coğrafyanın sınırları silinmiştir. Örneğin, ilk şiirin Newyork'u hem ABD'nin, hem bütün insanlığın, hem Arap dünyasının, hem de şairin bir vicdan aynası durumundadır. Ama yalnızca yansıtan değil, kıyasıya eleştiren bir ayna. Şair, Amerika kızılderilisinin Filistin'de dirilişinden söz ederken, şiir, gerçek, tarihsel ve günceli kendi potasında ergitmekte, onlara aşkınlıklarını ve yüceliklerini vermektedir: Vietnam savaşı bütün savaşlara dönüşmekte ve Filistinliler bütün sürgünlerle örtüşmektedir.

"Tâ'ife Krallarının Tarihine Öndeyiş" de, İspanya Emevi Devleti'nin XI. yüzyılda parçalanmasıyla ortaya çıkan Tâ'ife (bu sözcük Arapça'da "parça" anlamına gelmektedir) krallıkları (Endülüs, Berber vb.) güncelleştirilmekte ve tarih güncelin içine oturtulmaktadır. Tâ'ifa parçalanması, günümüz Arap dünyasını kasıp kavuran parçalanmanın habercisi ve simgesidir.

Üçüncü ve son şiir olan *"Bu Benim Adımdır"*da da gene bir güncelleştirme söz konusudur. Ali ("Hazreti Ali" ve Ali Ahmet Said) adının çevresinde, Abbasî ve Endülüs devletlerinin yıkılmasından sonra Arap dünyasının yaşadığı trajedi temeli üzerinde bir kim-

lik araştırması, bir tarihsel sorgulama yapılmaktadır: Değiştirme gücü olduğunu ileri süren Ali (belki Şamlı Mihyar) konuşmaktadır. Zaman ve mekân Lübnan bağlamında ele alınmıştır, ama bu bütün Arap dünyasının zaman ve mekânıdır.

Şamlı Mihyar'ın izleğini insanın Tanrı'yla ya da Tanrı'nın yokluğuyla ilişkisi oluşturuyordu. *Newyork'a Mezar*'da ise insanın dünya ile ilişkisi yer almaktadır. Bu şiirler yazıldığı zaman, Beyrut henüz parçalanmış-kurban kent değildi. Hiç kuşkusuz Lübnan'ın yapısından hareketle günümüzde yaşanan acıları tahmin edenler vardı. Ama hiç kimse bu tahmini bir bilici (kâhin) gibi somutlamamıştı.

Adonis'in Arap şiirine yaptığı en önemli katkının onu özgürleştirmek olduğunu söyleyebiliriz: İzlek (tema) ve sözcük kullanımına getirdiği özgürlük ve geleneksel ölçü ve uyağın kırılması. Gizemcilik ile varoluşçuluk, toplumculuk ile bireycilik, gerçek ile düşsel, Adonis'in şiirinde bir arada bulunurlar. Adonis'in izlekleriyle ilişkisine bakarak onun "bağlanmış" bir şair olduğu söylenebilir. Bu, tarih/güncel sorunsalıyla ilgili bir şairin bağlanmasıdır belki; bu ilişki şairi boğmaz, tam tersine şiirsel yapı içinde onun varlığını somutlaştırır, saydamlaştırır ve ona bir "bilici" kimliği verir.

Arap şiirine yaptığı dilsel ve biçimsel katkıların dışında Adonis, Arap şiirinin kendi kimliğini yitirmeksizin dünya şiiriyle ilişki kurmasına çalışmış, bu amaçla da Saint-John Perse, Yves Bonnefoy gibi şairleri Arapça'ya çevirmiştir. Yenileşme Adonis'e kadar Arap şiirinin en önemli sorunu olmuştur, çünkü ya Batı etkisiyle yazın ve şiir iyice sulandırılmış ya da folklorculuğun sınırlarına kapanmıştır. Adonis dış dünya ile sağlıklı ilişkiler kurarak ve Arap şiirinin temel özelliklerini koruyarak bu soruna etkili bir çözüm getirmiştir.

Bu çözümü onun şiirinde somut olarak görürüz: Aralarında Hallaç ve Niffarî'nin ön sırada yer aldığı Arap şiirinin kalıtının özümsenmesi ile Hölderlin, Rilke ve Michaux'nun ağır bastığı Batı şiirinin bireşimidir onun şiiri.

Adonis kuramsal savaşımını *Arap Şiirine (Poetikasına) Giriş* ad-

lı kitabında özetlemiş gibidir. Profesörler kurulunun daveti üzerine *Collège de France*'da (Paris) verilen dört dersten (Mayıs 1984) oluşan bu kitapta Adonis, *Poetika ve Sözellik; Poetika ve Kur'an Çevresi; Poetika ve Düşünce; Poetika ve Çağcıllık* başlıkları altında Arap şiirinin dilsel, yapısal, geleneksel ve ekinsel sorunlarını incelemekte, eski geleneksel şiirin küllerinden doğan yeni ve çağcıl Arap şiirinin sözellikten yazısallığa uzanan serüvenini incelemektedir. Ses'ten sözcük'e uzanan sürecin irdelenmesinde, çağcıllaşmayı eskinin özümsenmesine bağlamakta ve çağcıl Arap şairinin babasını öldürmemesi, fakat onu bir dosta, bir diyalog gizilgücüne dönüştürmesi gerektiğini ileri sürmekte ve Arap şairinin çağcıl olabilmesi için, eski şiirin ateşinden (ama tam anlamıyla yeni) doğması gerektiğini söylemektedir.

Adonis'in şiir serüveni, Cumhuriyet Dönemi şairimizin sürdürdüğü savaşıma benziyor, ama büsbütün aynı insan ve dünya "tasarımlarını" (vision), aynı geleneksel, kuramsal ve şiirsel miras ile bilgikuramsal ve estetik kopuşmayı göstermiyor.

Son söz olarak Adonis'in bu kitapta yer alan şiirlerinin Arap şiirindeki yerini, Nâzım'ın "Şeyh Bedreddin Destanı"nın Türk şiirindeki yeriyle, yani "kopuşma"dan sonra başarıya ulaşmış bir örnek bireşimsel şiirle karşılaştırabiliriz.

Ankara, 2 Kasım 1987
ÖZDEMİR İNCE

Kaynakça:

Mirene Ghossein, Introduction, "The Blood of Adonis", translated by Samuel Hazo, University of Pittsburg Press.

Anne Wade Minkowski, Note préliminaire, "Tombeau pour New York", Adonis, Sindbad, Paris, 1986.

Adonis, "Introduction à la poétique arabe", Sindbad, Paris, 1985.

NEWYORK'A MEZAR

Armut biçiminde çizildi dünya şimdiye kadar, meme şeklinde demek istiyorum.
Ama bir mimar kurnazlığından başka bir şey olmayan gömüt yazıtlı meme biçiminde: Newyork,
dört ayaklı uygarlık, her yön bir cinayet ve yol cinayete giden,

ve ara boşlukta
iniltileri deniz kazasına uğrayanların.

Newyork,

bir kadın-bir kadın heykeli.
Bir elinde Özgürlük dedikleri kâğıt parçasını
Tarih dediğimiz kâğıt tomarını tutmaktadır.
Adı dünya olan bir çocuğu boğmaktadır öteki eliyle.

Newyork,

asfalt renkli gövde. Belinde nemli bir kemer. Yüzü: Kapalı pencere... Kendi kendime diyorum: Walt Whitman açacak pencereyi –"İlk parolayı söylüyorum"– ama artık geri dönmeyecek bir tanrı duyuyor bunu yalnızca. Tutuklular, köleler, umutsuzlar, hırsızlar, hastalar fışkırıyor boğazından. Ne yol var, ne de kaçak. Ve diyorum kendime: Brooklyn Köprüsü! Whitman'ı Wall Street'e bağlayan bu köprü ama çimen yaprağını kâğıt dolara bağlayan köprü...

Newyork-Harlem

Kim o ipek giyotin halinde gelen, kim o Hudson benzeri uzun gömütte giden? İnfilak et, gözyaşı töreni. Kaynaşın, yorgunluk nesneleri. Mavi ve san, güller ve yaseminler. Sivriltiyor uçlarını ışık ve iğnenin battığı yerde doğuyor güneş. Kor gibi yanıyor musun, ey oylukla oyluk arasına gizlenmiş yara? Ölümün kuşu uğradı mı senin oralara, duydun mu sonunu hırıltının? İp, ve acının gergefini işliyor boyun. Kanda, melankolisi saatin...

Newyork-Madison-Park Avenue-Harlem

Çalışmaya benzeyen bir tembellik, tembelliğe benzeyen bir çalışma. Sünger gibi doygun yürekler, saz gibi şişmiş eller. Çirkef yığınları ve maskeleri Empire State'in, sac gibi titrek kokular salıyor Tarih:

Kör bir bakış değil bu, ama insan kellesi.
Çorak bir söz değil bu, ama insan dili.

Newyork-Wall Street-125. Sokak-Beşinci Cadde

Omuzlar arasında yükseliyor bir denizanası hayaleti. Esir pazarı bütün soyların. Cam bahçelerinde bitkiler gibi yaşayan insanlar. Zavallı görünmezler sızıyorlar içeri: Uzayın dokusunda toz, kurbanlar sarmalı.

Cenaze törenidir güneş
ve gün, kara davul

2

Burada,

dünya kayasının yosunlu yamacı üzerinde, öldürülmek üzere olan bir zenci ya da ölmek üzere olan bir kuş farkediyor beni yalnızca. Düşündüm:
Kırmızı bir toprak saksıda oturan bir bitki değişiyordu ben eşikten uzaklaşırken. Ve okudum: Beyrut'un ve daha başka yerlerin fareleri şişip kabarıyorlar bir Beyaz Saray'ın ipeğinde, kemiriyorlar insanları kâğıtla silâhlanıp,
okudum: Alfabenin bahçesinde kalan domuzlar ayaklarıyla çiğniyorlar şiiri,

ve gördüm

nerede olursam olayım –Pittsburgh (International Poetry Forum-Uluslararası Şiir Forumu), Johns Hopkins, Harvard,

Ann Arbor, Newyork'ta Birleşmiş Milletler, Princeton, Philadelphia –

ve gördüm

Arap haritasının – bu, toynaklarını sürükleyen kısrak, gömüte doğru ya da en koyu karanlığa doğru, sönen ateşe ya da titreşen yalıma doğru bir heybe gibi sarkarken zaman – öteki boyutun simyasını keşfettiğini gördüm Kerkük-Zahrân'da Arap Afrasya'nın kalelerinden canlı kalan şeyde. Ve işte olgunlaştı dünya bizim ellerimizde. Ya! Üçüncü Savaşı hazırlıyoruz, Birinci, İkinci, Üçüncü ve Dördüncü Büro'yu örgütlüyoruz, kollamak için:

– böylesi bir yerde caz konserini,
– böylesi bir evde mürekkepten başka bir şeyi olmayan kişiyi,
– böylesi bir ağaçta bir şarkıcı kuşu,
ve ilân etmek için:

– uzay kafes ya da duvarla ölçülmüştür,
– zaman ip ya da kırbaçla ölçülmüştür,
– dünyayı kuran düzen kardeş cinayetiyle başlayan düzendir,
– ay ve güneş, sultanın sandalyesinin altında parlayan iki dirhemdir.

Ve gördüm

yeryüzü gibi uçsuz bucaksız, gözden daha sevecen, aydınlatan, ama "atalarından yoksun, kökleri ayak izlerinde olan..." bir gezgin yıldız gibi aydınlatan Arap adları gördüm.

Burada,

dünya kayasının yosunlu yamacı üzerinde, biliyorum, hiç unutmuyorum. Hayat ya da ülkem, ölüm ya da ülkem adını verdiğim bir bitkiyi anımsıyorum, bir yelken gibi donup kalan rüzgârı, oyunu öldüren bir yüzü, ışığı kovan gözü anımsıyorum, ve sana karşı bulguluyorum, ey yurdum,

iniyorum cehennemine ve haykırıyorum:
Senin için bir zehirli iksir damıtacağım,
dirilteceğim seni.

Ve hiç unutmuyorum: Ülkemde sıra sütunların ve yasağın, sandalyen ve adamın var Newyork. Ve her şey satılık: Gece ve gündüz, Mekke'nin taşı ve Dicle'nin suyu. Ve haykırarak açıklıyorum: Buna karşın, soluk soluğasın – Filistin'de, Hanoi'de, Kuzey'de ve Güney'de, Doğu'da ve Batı'da savaşıyorsun ateşten başka tarihleri olmayan insanlara karşı. Ve diyorum: Hepimiz kesik başını bir tepside taşıyor Vaftizci Yahya gibi ve ikinci doğuşunu bekliyor.

3

Parçalanın, özgürlük heykelleri, güllerin ustalığını öykünen bir ustalıkla göğüslere saplanmış çiviler. Yeniden Doğu'dan esiyor rüzgâr, kökünden söküyor çadırları ve gökdeleni. İki kanat yazıyor:

İkinci bir alfabe yükseliyor Batı'nın yamaçlarında ve Kudüs bahçesine dikilmiş bir ağacın oğludur güneş. Böylece yeniden tutuşturuyorum çıramı. Yeniden başlıyorum, biçim veriyorum ve tanımlıyorum:

Newyork, yatağı bir boşluktan ötekine sallanan kadın.

Ve işte yıkılıp ufalanıyor tavan: Her söz düşüşün belirtisidir, kürek ya da kazmadır her devinim. Aşkı, bakışı, koku alma duyusunu, işitme duyusunu, dokunma duyusunu değiştirmek isteyen, kendi değişimini isteyen insanlar bir kapı gibi açıyorlar zamanı dünyanın dört bir yanında, parçalıyorlar onu ve bir anda düzenliyorlar kalan saatleri, kösnüyü, şiiri, aktöreyi, susuzluğu, sözü, sessizliği, ve sürgüleri geçersiz kılıyorlar.

Baştan çıkartıyorum Beyrut'u ve kızkardeşlerini, başkentleri.

Yataklarından atlayıp belleklerinin kapılarını kapatıyorlar. Birbirlerine sokuluyorlar ve ağır ağır sallanarak şiirime asılıyorlar. Engeller için kazma, pencereye çiçekler, ve harlı ateş, sürgüler tarihine!

Dedim: Beyrut'u baştan çıkarttım.
"Eyleme geç. Söz öldü", diyecek başkaları.

Söz öldü, çünkü söz alışkanlığını bırakıp mimiğe alıştı dilleriniz. Söz mü? Yalımını keşfetmek ister misiniz? Yazın, öyleyse. "Yazın", diyorum, "mimle anlatın" ya da "öykünün" demiyorum. Yazın. Okyanus'tan Basra Körfezi'ne, hiçbir dil işitmiyorum, hiçbir söz okumuyorum. Hiçbir şey duymuyorum gürültüden başka. Hiçbir yalım fırlatıcısı görmüyorum.

Nesnelerin en hafifidir söz. Onun içindedir herşey. Yön ve andır eylem, bütün yönlerdir söz ve bütün zaman. Söz eldir, el düştür.

Seni keşfediyorum, ey ateş, başkentim
Seni keşfediyorum, şiir!

Baştan çıkartıyorum Beyrut'u. O beni giydiriyor, ben de onu giydiriyorum. Işınlar gibi dolaşıyoruz ve soruyoruz: Kim okuyor, kim görüyor? Moşe Dayan için Fantomlar, ve yazgısına doğru koşuyor petrol. Tanrı haklı çıktı ve yanılmadı Mao: "Bir savaşta en önemli etken silâhlardır, ama en kesin etken değildir silâhlar. Kesin etken insandır, silâh değil", ve ne kesin utku, ne de kesin bozgun vardır yeryüzünde.

Bu özdeyiş ve hikmetleri tekrarlıyordum, tıpkı Araplar gibi, uzak kaynaklarından gelen renk renk altın ırmakların aktığı Wall Street'te dolaşırken. Ve bu ırmakların arasında, milyonlarca ganimet, kurban ve Büyük Put'a sungular getiren Arap ırmaklarını gördüm, ve kurbanlar arasında kaynaklara geri dönmek için Chrysler Building boyunca inerlerken kahkahayla gülen denizciler.

Öyleyse yeniden yakıyorum çıramı.
Tarihin havasıyla dolsun diye ciğerlerimiz, kara gürültüde yaşıyoruz. Mezarlıklar gibi kapanmış kara gözlere çıkıyoruz. Gelecek güneşe eşlik etmek için dolaşıyoruz kara kafanın içinde.

4

Newyork, rüzgârın yayında oturan kadın,

atomdan daha uzak biçim,
sayılar uzayında koşan nokta,
bir bacak gökyüzünde, öteki suda,

söyle bize: Nerede yıldızın senin? Savaş başlayacak ot ile bilgisayar arasında. Duvara asılı bütün çağımız, ve işte kanıyor. İki kutbu birleştiriyor bir baş, yukarda. Merkezde, Asya. Daha aşağıda, iki ayak görünmez bir gövde için. Tanıyorum seni, haşhaşın miskinde yüzen ceset. Tanıyorum seni, memenin memeye karşı oyunu. Sana bakıyorum ve düşlüyorum karı. Sana bakıyorum ve güzü bekliyorum. Senin karın gecenin taşıyıcısıdır, gecen taşır insanları-ölü yarasaları. Sende mezarlıktır her duvar, her aydınlık bir kara mezar kazıcısıdır

kara ekmek, kara aş getiren,
bunlarla Beyaz Saray'ın
tarihini yönlendiren:

- Bir zincirin halkaları gibi birbirine girmiş köpekler var, miğfer ve zincir doğuran dişi kediler var. Sıçanların sırtından geçen ağaçlı yollarda mantar gibi üremekte Beyaz Muhafız.

- Bir damızlık gibi koşumlanmış köpeğinin arkasında ilerliyor bir kadın. Köpekte bir tantana, bir tantana. Çevresinde yayılıyor kent köpeğin-gözyaşı taburu. Ve kara deriye sarınmış çocukların ve yaşlıların üst üste yığıldığı yerde mermilerin suçsuzluğu

büyüyor tohum gibi ve kentin yüreğine yüreğine vuruyor korku.

- Harlem - Bedford-Stuyvesant: Üst üste yığılmış insanlık kumu, kat kat. Saatlerin dokuduğu suratlar. Çöpler: Çocuklara şölen; çocuklar: Sıçanlara şölen... yeni bir Kutsal Üçlem'de - vergi memuru, yargıç ve polis. Suçun gücü ve kılıcı kırımın!

- Harlem (Yahudi'den nefret ediyor Kara),
Harlem (Köle ticaretini anımsayınca Arap'ı sevmiyor Kara derili),
Harlem-Broadway (tıpkı yumuşakçalar gibi, alkol ve uyuşturucunun imbiğine giriyor insanlar),
Broadway-Harlem, polisin zaman mikrobu olduğu yerde zincir ve sopa şenliği. Tek bir atışta: On güvercin. Kırmızı karın titrek çekmecesidir gözler ve zaman koltuk değneğiyle gezen topal. Tükenmek üzere, Kara ihtiyar, kara çocuk! Tükenmek üzere, tükenmek ve gene tükenmek!

5

Harlem,

Bir yabancı gibi gelmiyorum: Hıncını biliyorum, seni besleyen acıyı biliyorum. Açlık için âni gökgürültüsü yalnızca, ve, hapisaneler için şiddetin şimşeği. İlerlediğini görüyorum ateşinin asfaltın altındaki künklerde, maskelerde, soğuk hava tahtının kucakladığı çöp yığınlarında, rüzgârın tarihini giyinmiş yitik ayak izlerinde.

Harlem,

can çekişiyor zaman ve Zamansın sen:
volkanca gürlediğini duyuyorum gözyaşlarının,
çenelerin insan yediklerini görüyorum
ekmek çiğner gibi.
Silgisin sen Newyork'un yüzünü silmek için,
fırtınasın sen onu bir yaprak gibi götürecek
ve fırlatıp atacak.

Newyork = IBM + SUBWAY, çirkef ve suçtan gelip, çirkef ve suça giden.
Newyork = Deliliğin gürültülü ırmaklar halinde fışkırdığı yeryüzü kabuğundaki delik.
Harlem, can çekişiyor Newyork ve Zamansın sen.

6

Harlem ve Lincoln Center arasında, ilerliyorum, kara bir şafağın dişlerinde diken diken kabarmış bir çölde yolunu şaşırmış gizyazı halinde. Ne kar, ne rüzgâr. Bir hayaletin (yüzü yüz değil ama yara ya da gözyaşı olan, karaltısı bir kuru gülün karaltısı) peşinden gidenin eşi, göğsü kemerlerle zırhlı ve uzaya tuzak kuran bir hayaletin (kadın ya da erkek ya da kadın-erkek?)
Bir ceren geçti ... Dünya adını verdi ona
Bir kuş göründü ... Ay adını verdi ona,
ve anladım ki Amerika Kızılderilisi'nin Filistin ya da kardeşi ülkelerde dirilişine tanıklık etmek için koşmaktadır.

Uzay – mermilerin ses bandı.
Dünya – ölülerin görüntülüğü.

Bir ışık kitlesinde devinen bir atom olduğumu duyumsadım, ufka doğru devinen, ufka, ufka, ufka. Uzayıp giden ve bölünen koyaklara indim ve kuşku duymaya başladım dünyanın yuvarlaklığından... Evdeydi Yârâ.

Yârâ, bir ucu ikinci dünyanın
Ninâr öteki ucu.

İki ayraç arasına koydum Newyork'u ve benzeri bir kente doğru yürüdüm. Sokaklarla doluyordu ayaklarım ve bakış balıklarının ve önsezilerin ve bulut hayvanlarının yüzdüğü bir göldü gökyüzü. Bülbül kılığında bir karga gibi hırıldıyordu Hudson. Tanyeri ilerliyordu bana doğru, yaralarını gösterirken inleyen çocuk. Seslendim geceye ama yanıt alamadım. Yatağıyla birlikte geziyordu ve kaldırımlarda yatıyordu. Duvarların ve sütunların saydamlığında bir rüzgâra sarındığını gördüm onun daha sonra... Bir çığlık, iki çığlık, üç... Titredi Newyork susuz bir havuzda seke seke giden yarı donmuş bir kurbağa gibi.

Lincoln,

İşte böyle Newyork: Her şeyin yapma çiçeğe çaldığı bellek bahçelerinde gezinen, bastona dayanmış bir ihtiyar. Washington'da mermere kurulmuş olan seni seyrederken ya da Harlem'de sana benzeyen birini gördüğüm zaman düşünürüm: Ne zaman gerçekleşecek devrimin? Ve çınlar çığlığım: Kurtarın Lincoln'u mermerin beyazlığından! Kurtarın onu Nixon'-

dan, av köpeklerinden, polis köpeklerinden! Okutun ona Zencilerin önderi, karaderililerin prensi Alî İbn Muhammad'ı. Okutun ona Marx'ın, Lenin'in, Mao Tse Tung'un okuduğu ufku, Niffarî'nin, bu dünyayı çökerten ve söz ile im arasında oturmasına izin veren göksel delinin okuduğu ufku. Ve Ho Chi Min'in Urwah İbn al-Ward'ın kaleminden okuyup seveceği cümleyi de okusun: "Birçok vücuda bölüştürüyorum vücudumu..." Bağdat'ı bilmiyordu Urwah ve Şam'ı da tanımak istemezdi belki. Çölün, ölümü taşımasına yardım edecek bir omuz olduğu yerde kaldı ve "sevgilim" dediği bir cerenin kanına banılmış bir güneş parçası bıraktı geleceği sevene. İkinci yurdu olması için bir anlaşma yapmıştı ufukla.

Lincoln,

İşte böyle Newyork: Yalnızca Washington'u yansıtan ayna. Ve işte Washington: İki yüzlü –Nixon ve gözyaşları dünyanın– yansıtan ayna. Gözyaşlarının oyununa gir! Kalk ayağa! Bir yer ve bir rol var hâlâ.. Vurgunum ben tufana dönüşen bir güvercin olan gözyaşlarının oyununa. "Tufana gereksinimi var dünyanın..."

Gözyaşları dedim, öfke demek istedim ama. Tıpkı sormak istediğim gibi: Nasıl inandırmalı Ma'arra kentini Abû l-Alâ gerçeğine, Fırat'a ve Fırat ovalarına? Nasıl miğferi verip buğday başağını almalı, aralarında değiştokuş yapmalı? (Yürek ister Peygamber ve Kur'an üzerine başka sorular sormak için.) Konuşuyorum ve ateşle sarılmış bir bulut görüyorum, aktığını görüyorum insanların gözyaşları gibi.

7

Newyork,

Sözcükler arasına sıkıştırıyorum seni. Avucumun içine alıyorum ve yuvarlıyorum seni, seni yazıyorum, seni siliyorum, sıcak ve soğuk, uykuda ve uyanık. Üzerine oturup iç çekiyorum senin. Önünden gidiyorum ve arkamdan yürümeyi öğretiyorum sana. Gözlerimle eziyorum seni, sen, korkudan bitkin. Sokaklarına egemen olmayı denedim: Uzan bacaklarımın arasına, sana bir başka yer vereyim. Yıkan, ki sana yeni adlar vereyim.

Bir ayrım yok bence bizim ağaç dediğimiz dallarla taçlanmış başı olan gövde ve bizim insan dediğimiz gözde oğullarla taçlanmış başı olan gövde arasında. Taşlar ve arabalar, vitrinlerde duran ayakkabılar ve polis miğferi, ekmek içi ve çinko levha, hepsi aynı kapıya çıkar benim için.

Bir saçmalık değildir Newyork bununla birlikte. Bir sözcüktür. Ama Şam'ı yazacak olsam bir sözcük değildir yazdığım, suretidir bir saçmalığın. Ş, a, m... Biraz rüzgârı anımsatan, mürekkepten bir daha geri dönmemek üzere bir kezliğine yayılan bir şey vardır sesinde. Soruyor eşikte duran sarsılmaz bekçi zaman: Şam'ın dönüşü ne zaman? Ne zaman geri dönecek? Bunun gibi, Beyrut, Kahire, Bağdat da tepeden tırnağa saçmalık, güneşte tozuntu...

Bir güneş, iki, üç güneş, yüz güneş...

(Bir adam uyanıyor dinginliğine karışmış bir korku gözlerinde. Bırakıyor karısını, çocuklarını, çıkıyor yanında silâhı. Bir güneş, iki, üç güneş, yüz güneş... İşte çözülüyor sarılı bir yumak gibi. Kahvede oturuyor. Taşlarla, insan dediğimiz oyun-

cak bebeklerle, sözcük kusan ve sandalyeleri kirleten karakurbağalarıyla dolu kahve. Aklı kanla, kanı zincirle tıkabasa doluyken nasıl isyan edebilirdi bu insan?)

Sana soruyorum bu soruyu:
"Bilimle ilgim yok benim,
Arapların simyasında uzmanlaşıyorum",
diyen sana.

Mrs. Brewing, Newyork'ta bir Yunan. Evi -Doğu- Akdeniz'in kitabından bir sayfa Mirène, Nimat Allah, Yves Bonnefoy... Ve ben kendini yitiren ve söylenmemişi geveleyen biri gibi. Kahire dağılıyordu aramızda, bilisiz gülü zamanın. Kavafis ve Seferis'in sesleriyle karışıyordu İskenderiye. "Bir Bizans ikonası", diyordu Mrs. Brewing, ve kırmızı bir koku duyuyordu dudaklarının üzerinde zaman. Anlar bükülüyor, kar kemerleşiyordu... *(Gece yarısı, 6 Nisan 1971)*

Ve ben şafakla kalktım, dönüşten az önce "Newyork!" diye haykırarak.

Çocukları karla yoğurup çağın pastası yapıyorsun! Oksittir sesin, simyaların en zehirlisi. Adın uykusuzluktur, soluk tıkanması. Kurbanlarına şölen veriyor Central Park ve ceset ve hançer hayaletleri görünüyor ağaçların altında. Yalnızca rüzgâr kalıyor çıplak dallara, yolcuya kesik yol.

Ve şafakla kalktım, "Nixon, bugün kaç çocuk öldürdün?" diye haykırarak.

- Hiçbir yararı yok bu sorunun! (Calley)
- Ortada bir sorun olduğu doğru. Ama böylelikle epeyce düş-

man da azalıyor, öyle değil mi? (Bir Amerikalı General)

Nasıl yeni bir boyut vereceğim yüreğine Newyork'un?
Yürek de reddedebilir mi sınırlarını?

Newyork – General Motors'u ölümün:
– İnsanların yerini ateşle dolduracağız! (Mc Namara)
Asilerin yüzdüğü denizi kurutuyorlar, ve "Toprağı çöle çevirdikleri yerde, barış adını veriyorlar yaptıkları işe". (Tacitus)

Şafaktan önce kalktım ve uyandırdım Whitman'ı.

9

Walt Whitman,

Misyoner takımlarının sana doğru uçtuklarını görüyorum Manhattan sokaklarında. Her biri kedi ve köpek dolu bir araba. Kediler ve köpekler için, yirmi birinci yüzyıl! İnsanlar için, kökünü kazıma
İşte Amerikan çağı!

Whitman,

Seni görmedim Manhattan'da, ama gene de gördüm her şeyi: Ay, pencereden fırlatılmış kabuk; güneş, neonlu portakal. Ve yol kararınca, kirpiklerine yaslanmış bir ay yuvarlağı yükseldi Harlem'den, asfalt boyunca yayıldı arkasından fışkıran ışık ve bir tohum gibi gömüldü toprağa Greenwich Village'a

ulaşınca. Greenwich Village, bu öteki Quartier Latin! Arapça *hubb* sözcüğüne bir nokta eklenince ortaya çıkacak sözcüğü düşünüyorum.[1] (Bir akşam Londra'da Viceroy lokantasında yazdığımı anımsıyorum bunu, mürekkepten başka bir şeyim olmadığı bir sırada. Ve kuş tüyü gibi tozuyordu çevremde gece.)

Whitman,

"Zamanı bildiriyor saat" (Newyork – talaştır kadın ve küle dönmüş zamandır talaş).
"Zamanı bildiriyor saat" (Newyork – Yöntem Pavlov'un yöntemi ve kendi deneyimlerinin köpekleridir insanlar... ortalığı kasıp kavurduğu yerde savaşın, savaşın, savaşın!)
"Zamanı bildiriyor saat". (Bir mektup geliyor Doğu'dan. Bir çocuk yazdı bunu damarlarıyla.)

Okuyorum onu: Oyuncak bebek güvercin değil artık.
Top, makineli tüfek ve tüfek artık oyuncak...
Cesetler, Hanoi'yi Kudüs'e, Kudüs'ü Nil'e
Bağlayan ışık yolları üzerinde.

Whitman,

"Zamanı bildiriyor saat" ve ben,
"Görmediğim şeyleri görüyorum, duyuyorum hiç duymadıklarımı"

Sarı yengeçlerin, her biri elle, ayakla ve parçalanmış

(1) *Hubb* Arapça "Aşk" demektir. Aynı sözcüğün ilk harfinin altına bir nokta eklenmesiyle *jubb* (kuyu) sözcüğü elde edilir.

kafalarla donanmış binlerce insan-adalar okyanusunda komşuluk ettiği uçsuz bucaksız bir alanda deviniyorum. Ve sen, sen, "cani, sürgün, göçmen", Amerika göklerinin adsız kuşlarının giyindiği bir şapkadan başka bir şey değilsin!

Whitman, çağımız yürüsün artık. Bir merdiven yapıyorum bakışlarımla. Bir yastık dokuyorum adımlarımla. Bekleyeceğiz. İnsan ölüyor, gömütten daha dayanıklı ama. Yürütsün hükmünü şimdi çağımız. Manhattan ile Queens arasında akmasını bekliyorum Volga'nın ve Hudson ağzına dökülsün Sarı Nehir. Şaşırtıcı mı? Tiber'e dökülmedi mi Asi Nehri? Çağımız gerçekleşsin şimdi. Bir sarsıntı, bir çatırtı bekliyoruz. Wall Street ile Harlem kavuşuyor. Yapraklarla gök gürültüsü buluşuyor, buluşuyor toz ve kasırga. Çağımız gerçekleşsin şimdi. Yatağını tarihin çalkantısına yapıyor inci istiridyesi. Kendi adını biliyor ağaç. Çukurlarla delik deşik dünyanın derisi, Yüzünü ve yönünü değiştiriyor bir güneş ve ağlıyor bir siyah gözde. Çağımız gerçekleşsin şimdi. Tekerleği daha hızlı döndürmeyi biliyoruz, atomu parçalamayı biliyoruz, bir bilgisiyarda –solgun ya da pırıl pırıl, dolu ya da boş– yüzmeyi biliyoruz, bir kuşu bir yurda dönüştürmeyi. Gerçekleşsin artık çağımız. Bir küçük, kırmızı kitap yükseliyor, sözcüklerin altında yarılan tiyatro sahnelerinin tahtası üzerinde değil, genişleyen, boy atan bir orman üzerinde, güneşin kalıtçısı olmak için belirginleşen erdemli delilik ve yağmur ormanının. Çağımız başlasın şimdi. Newyork – dünyanın alnını indiren kaya. Senin giysilerinde, benim giysilerimdedir sesi; kömürü boyar elini-ayağını, benimkileri... Sonu görebilirdim, ama nasıl inandırabilirim zamanı ki bağışlasın canımı o güne kadar?

Artık gerçekleşsin çağımız ve bırakalım yüzsün zaman şu denklemin sularında:

Newyork + Newyork = Gömüt ya da gömütle ilgili bir şey.
Newyork – Newyork = Güneş.

10

Seksenime vardığımda on sekiz yaşımda olacağım ancak. Daha önce söyledim bunu, kaç kez söyledim, Beyrut duymadı ama.
Ceset, insan ile giysiyi karıştıran ceset.
Ceset, mürekkep gibi değil bir kitap gibi yatan ceset.
Ceset, gövdenin çekiminde ve sözdiziminde oturmayan ceset.
Ceset, yeryüzünü bir ırmak gibi değil bir taş gibi okuyan ceset.
(Evet, atasözlerini, özlüsözleri sevdiğim olur bazan: Ceset olurdun tutkuyu tanımasan.)

Söylüyorum ve tekrarlıyorum:
Ağaçtır benim şiirim. Daldan dala, yapraktan yaprağa, gövdenin analığı yalnızca.
Söylüyorum ve tekrarlıyorum:
Rüzgâr gülüdür şiir. Rüzgâr değil ama harmanları rüzgârın. Dönüş değil ama yörünge. Kuralları kaldırıyorum böylece ve her an için kendi kuralını koyuyorum. Gidiyorum ve geri dönmüyorum. Eylüle yöneliyorum, dalgalara.

Böylece,
omuzlarımda taşıyorum Küba'yı Newyork'ta, soruyorum: Ne zaman gelecek Castro? Ve bekliyorum Kahire ile Şam arasında, yarı yerinde yürünecek yolun...

Özgürlükle buluştu Guevara. Onunla girdi zamanın yatağına, birlikte uyudular. Bir daha bulamadı onu uyanınca. Uykuyu

bırakıp düşe girdi, Berkeley'de ve Beyrut'ta, her şeyin her şey olmaya hazırlandığı öteki arı kovanlarında.

Böylece,
gecenin perdesinin savunduğu, marijuanaya yakın bir yüz ile güneşin soğukluğunun desteklediği, IBM'e yakın bir yüz arasında bir öfkeli su gibi bıraktım Lübnan'ı, aksın. Bir kıyıda Gibran duruyordu, ötekinde Adonis.
Bir yataktan çıkar gibi ayrıldım Newyork'tan:
Sönmüş bir yıldızdır kadın ve yatak kırılmaktadır,
mekânsız ağaç,
topal hava,
dikenleri unutmuş haç.

Ve şimdi,
ilk suyun arabasının, Aristoteles ve Descartes'ı yaralayan imgelerin arabasının getirdiği ben, bölünüyorum
Aşrafîeh ile Ras Beyrut kitabevi arasında,
Zahrat al-Ahsân ile Hâyek ve Kamâl basımevi arasında,
yazının hurmaya dönüştüğü yerde,
hurmanın kumruya dönüştüğü yerde,
Binbir Gece'nin türediği yerde,
Buthayna ve Layla'nın yittiği yerde,
Jamîl'in taşlar arasında dolaştığı ve Kays'ın yitik olduğu yerde.

Ama,
barış karanlıkların ve kumun gülüne,
Beyrut'a barış.

Newyork, 25 Mart/Bikfaya, 15 Mayıs 1971

TÂ'İFA KRALLARININ TARİHİNE ÖNDEYİŞ

Mulûk at-tawâ'if: Emevi emirliğinin yıkılmasından sonra, onuncu yüzyılın ilk yarısında İspanya'da yönetimi paylaşan küçük yerel krallıklar.

Çocuktur Yâfa'nın yüzü Çiçek açacak mı kuru ağaç?
Yeryüzü girecek mi bir erden görünüme?
Kim, orada, sarsacak Doğu'yu? Çıktı
güzel fırtına ama gelmedi daha güzel yıkım
Gezgin ses...

(Kendinden geçiyordu biri, soytarılığa başlıyordu. Haykırıyordu silâhın ucunda hedef halinde: Halifeyim ben!) Dolaştılar dört
bir yanda, bir çukur kazdılar yüzüne Alî'nin Bir çocuktu,
bir beyaz çocuk, kara bir çocuk ya da Yâfâ, ağaçları,
şarkıları Yâfâ... Sıkıştırdılar saflarını,
parçaladılar Alî'nin yüzünü

Bardakları doldurdu boğazlananın kanı.

Söylemeyin: Gül şiirimdi benim,
şimdi dönüştü kana. Kan ile

gül arasında, bir güneş ipliği yalnızca.
Söyleyin: Külüm yurtluğumdur benim.
Kılıç biliyor başlar arasında İbn Abbâd,
öldü İbn Jahwar.

Başlangıçta
bir gözyaşı kökü vardı yalnızca (ülkem yani)
ve ipliğimdi benim mesafe. Çözüldü düğümüm
ve boğuldu güneşim
Arab yeşermesinde.
Testeredir uygarlık,
kent
zındık gül,
çadır.

Böyle başlar ya da böyle biter öykü:
İpliğimdi mesafe. Bağlarımı bağladım,
ben yıldızsal krater,
ve yazdım kenti
(Sürüklerlerken onu ve gözyaşları onun Babil surlarıyken).
Yazdım kenti
sızar gibi alfabe,
yaraları iyileştirmek için değil,
mumyayı diriltmek için değil,
ama canlandırmak için ayrımları...
(Gülü kargaya ekliyor kan.)
Köprüleri kesmek için ve yıkamak için kederli yüzleri

çağların kanamasında.
Yazdım kenti, ölüme yürüyen yalvacı.
Yani ülkemi demek istiyorum,
yankı ülkemi,
yankı, yankı...

Başını açtı *Ba* harfi, *cim* bir saç perçemidir.
Hıçkırıktan tıkandığını duyuyorum *ha*'nın
ve bir hilâl gibi tıpkı
kumlarla dağılıp gitmektedir *ra*.
Yok ol, yok ol,
donup kalan ve sözcük çölünde akan kan.
Yok ol, felâket ve karanlık dokuyan kan!
Bozuldu büyüsü tarihinin.

Bağışlayın bizi
Bağışlayın suçumuzu
Ey ceylan boynuzları
Ey karaca kaşları

Duraksıyorum, görüyorum seni, ülkem, her an bir başka surette.
Alnıma götürüyorum şimdi seni, kanımla ölümüm arasına.
Gül müsün, gömüt müsün yoksa?

Görüyorum seni – barsaklarını sürükleyen çocuk sürüsü,
zincirlerin karşısında boyun eğen, secdeye varan,
her kırbaç vuruşunda
derisi yenilenen sürü.

Gül müsün, gömüt müsün yoksa?
Öldürdün beni, şarkılarımı öldürdün.
Kırım mısın, devrim misin yoksa?

Duraksıyorum, görüyorum seni, ülkem, her an bir başka
surette.

Ve ışığı sorguluyor Alî. Gidiyor,
öldürülmüş tarihini taşıyarak
gidiyor evden eve.

"Şeria'daki evim gibi
bir evim olduğunu söylediler,
Kahire'de kardeşlerim varmış,
Mekke'deymiş
Nâsıra'nın sınırları."

Nasıl zincire dönüştü bilgi?
Ve Bizans ateşi mesafe, kurbana?
Bu yüzden mi istemiyor yüzümü tarih,
artık Arab güneşi göremiyorum ufukta?

Ah, bir bilsen güldürüyü!
(Halifenin söylevi diyebilirsin ona. Ya da karnaval.)
İki efendisi var:
Birisi satır biler,
tozda debelenir öteki.
Bir bilsen güldürüyü...

Nasıl? Nereden giriverdin
kurbanın ensesiyle
cellatların usturası arasına?
Nasıl? Neden? Öldürülmüş müydün?

Ötekiler gibiydin sen de. Sen bittin ama bitmedi daha
güldürü.
Ötekiler gibiydin. Reddet ötekileri!.

Gittiler buradan. Buradan başla:
Can çekişen bir çocuğun çevresinde,
başka evlerin bastırmasıyla
yıkılan bir evin yanında.

Buradan başla,
sokakların iniltisinden, soluk kesen rüzgârlarından,
adı ı ezarlık olan bir ülkeden başla.
Buradan başla, trajedi gibi
yıldırım düşer gibi ya da.
Ölü müsün? Bak gökgürültüsü oluyorsun
yıldırımın kucağında,
yıldırım nasıl yaratırsa öyle yaratarak.
Bak nasıl yok olmuştun
ve nasıl diriliyorsun bak.
Bittin sen, ama yıldırım bitmedi daha.

Bir çadır gölgesiydi biricik mülkün. Pırtılar vardı orada, bazen su, ekmek bazen. Bir bataklıkta büyüdü çocukların, ama yitirmedin sen umudunu. Başkaldırdın. Göz oldun, düş oldun.
Şeria kıyısında bir kulübede ortaya çıktın,

ya Gazze'de, Kudüs'te ya da.
Yasla kuşatıyorsun sokağı
düğün kıvancına salıyorsun sonra.

Deniz, zincirden boşanmış sesin,
Dağ, fışkıran kanın.
Ve toprak yatağına alınca seni,
iki kez dökülen kanından
bir çift ırmak bırakacaksın sevgiliye
kalıt olarak.

Çocuktur Yâfâ'nın yüzü Çiçek açacak mı kuru ağaç?
Yeryüzü girecek mi bir erden görünüme?
Kim, orada, sarsacak Doğu'yu? Çıktı
güzel fırtına ama gelmedi daha güzel yıkım
Gezgin ses...

Yıkılmak üzere geçmiş, ama yıkılmıyor
(Geçmiş neden yıkılıyor, neden yıkılmıyor?)
Dal, hüznün parçalanmış karaltısı.
(Geçmiş neden yıkılıyor, neden yıkılmıyor?)
Kaf, eli kulağında, daha yakın ok menzilinden.

Su istiyorum ama kum veriyor bana.
Güneş istiyorum ama mağara veriyor bana.

Efendi misin? Efendi kalacaksın.
Köle misin? Köle kalacaksın.

Şöyle sürüyor öykü: Mağara veriyor bana, güneş istemiş olan ba-

na. Geçmiş neden yıkılıyor, neden yıkılmıyor? Niçin bu acılar doğuran yeryüzü, bu tekdüze yeryüzü?

Efendi misin? Efendi kalacaksın.
Köle misin? Hep köle kalacaksın.

Değişiyor görüntü, değişiyor bayrak; sen, değişmeyeceksin

uzanan bir coğrafyada... uzanan... ve uzanan... Giriş yapıyor ilk sayfada oturan efendi, darağacı boyunda bir hayvan üzerinde. Kent alanlarını doldurmak için deviniyor yontu halinde. (Ve, çevresinde kadınlar bir mızrağa binerlerken at biner gibi ve erkekler yürek vuruşlarını parmaklar arasında buruşturulan bir çaput gibi örselenmiş zamana yazdırırken, kuyruk sokumunu yıkıyor valinin karısı...)

Kaf *titriyor ışık gibi, derin bir red çekirdeğinin altında.*
Ta: *Ceset ve yakarı buharı çatılı tarih.*
Alif: *Çirkefli ışığa batmış darağacı.*
Ba: *İnsan derisi yüzen ve ayakkabı pençesi olarak işleyen bıçak... uzanan bir coğrafyada... uzanan... ve uzanan...*

Değişim ve ışığa göç, meyvesi ağaçların. Demir attılar Filistin'e ve birer penceredir dalları. Uzaklıklarını dinledik ve okuduk destanların yıldızını onlarla birlikte. Askerler ve yargıçlar yuvarladılar kemikleri ve kelleleri. Bir düşü uyur gibi uyuyor insanlar: Gezginliğe sürgün, gezginliğe vurgun...

Nasıl başlamalı?
(Bir ekmek ve bir kulübe yeter bana. Güneşte bulacağım gölgeli-

ğimi. Hayır, gladiyatör miğferi değilim ben. Önderin kalkanı değilim. Şeria ırmağıyım ben. Seçerim ve baştan çıkartırım çiçekleri... Akan kan... Toprağıma gömüyorum kendimi. Kanım su olacak ona. Narin nöbetçi olacak kanım: Gezgin aşığı rüzgâra karıştıracak toz. Özsuyu kalacak.

Fısıldıyor bir çocuk Yâfâ'nın yüzüdür çocuk
Burada düştü âsi Kara bir taşta hıçkırıyor Hayfa ve ağlıyor Meryem'e gölgelik etmiş olan hurma Fısıldadım:
Topuklarımdadır benim açlık ve avuçlarımda çarpıyor toprak
Bütün gözlerimizi açtık (yol oluyor gözyaşı izleri)
Elimle yokluyorum çölü kökleyen ışığın böğürlerini ve bir melek ipiyle sımsıkı bağlanmış evreni Görüyor musun izlerini yıldızın? Sesimi bekliyor yıldız Ondan sonra tekrarlayacağım ve gene tekrarlayacağım: Günlerimizin korlarına attı tarihini ve öldü bir adam, küller çağında

(Bilemeyeceksin nedir özgürlük, devlet durdukça.) Anımsıyor musun? Hapisane şarkıydı. Anımsıyor musun? *(Temel ilke, emekçilerin iktidarı...)* Yararı ne? Geriliyor devrim, bir sözcüğe indirgeniyor ve yayılıyor sofra gibi. Okumuş muydun El-Maîde Sûresi'ni? Bir feddayin yazıyordu adını ateş harflerle ve ölüyordu buz tutmuş boğazlarda.

Yazıyor adını Kudüs.
Devlet hep ayaktadır.
Hep vardır devlet.

Ama gene de sürdürür akışını boğazlanan ırmak.
Her su Yâfâ'nın yüzüdür,
her yara Yâfâ'nın yüzüdür,

ve Yâfâ'nın yüzüdür
reddini haykıran milyonlar.
Yâfâ'dır taraçalardaki sevgililer, zincire vurulmuş sevgililer, gömütlerdeki sevgililer Yâfâ'dır.
Ve dünyanın böğründen akan kan Yâfâ'dır.

Yâfâ adına,
Kays adını ver bana,
Laylâ adını ver toprağa.
Kurtuluş diye güneşi bayrak yapan
bir halk adına,
Elbombası ya da tüfek koy adımı.

Bak kimim ben: (Hayır, yıkım çağından değilim ben)
düşüncelerin durmadan ırzına geçildiği çağım ben,
düşüncelerin çatırdadığı çağım ben.
Bak kimim ben. Bir bulut geçti,
bir delilik kasırgasıyla sarılmış.
Gezginliğin kurtulduğunu söylüyorlar penceremin altında ötekiler.
Ama ne diyor ötekiler?
Gözkapaklarının sürüsüne gözkulak oluyor.
Olağandışını olağandışına bağlıyor.

Bak kimim ben: Olağandışını olağandışına bağlıyorum.

Böyle yazdım tarihi:
Minarenin üzerinde,
Bir ay kaşağılıyor atlarını
ve uyuyor bir nazarlığın kollarında.
Yazdım: Bozgun lekeledi çağların tenini,

Tıpkı Kâzimiyye gibidir Oran,
Şam eski Beyrut'tur –
Mevsimleri yutan çöl, kokuşmuş kan.
Simgelerin ateşi artık kentler yaratmıyor,
Artık yeni mekân yaratmıyor simgelerin ateşi.
Yazdım: Can çekişen kocamış kandan başka bir şey değil geriye kalan.
Lekeledi çağların tenini bozgun.

uzanan bir coğrafyada... uzanan... ve uzanan... sözcüğün şişkin bir pamuk gibi ilmiklerle gözgöz olmuş bir argaca dönüştüğü yerde. Tırnaklarından başka bir şeyi kalmamış bir tarihe giriyor el ve ayakları delikdeşik günler. Kadın biçimli üçgenler yatıyor sayfaların arasında. Sözcüğün iğne deliğinden geçerek geliyor her şey dünyaya: Böcek, tanrı, şair,
sokmayla, uykusuzlukla ve sesin ateşiyle: kurşunlarla ve gusüllerle; ayla; Süleyman'ın karıncasıyla, üzerinde "Ekmek peşinde", ya da "Kış peşinde, ama gizlice", ya da "Devinim adımlarda mıdır, yoksa yolda mıdır?" yazan flamaların çiçek açtığı tarlalarla.
Kumdandır yol. Yolun üzerinde kıvrılır hava ve bir ândır adım, çakıl taşı gibi düz ve kaygan...

Ve zamanın dışında sayıyordu kendini zaman, ve yurt adı verilen oturuyordu ânın pervazında ve burun burunaydı yıkımla. "Nasıl engel olmalı?" diye sordu bir zincire vurulmuş adam ve ağzı yarı kilitli. Her yanıt için yeni bir zincir vuruldu bedenine, ve lam, mim, alif *ya da* sad, ayn, ya, he, kaf *boyunda bir mesafe yaratmaya koyuldu kum gibi yoğun bir kalabalık; sancaklar, halılar, kubbeler dokuyarak ve iki dünya arasına bir köprü kurarak çiğneyip geçti onu...*
Bir sinek geçti oradan ve kondu sözcüğün üzerine. Yerinden kımıldamadı hiçbir harf. Gelip sözcüğün nerede olduğunu sordu

bir çocuk. Boğazında bir diken çıktı ve kapladı dilini...
uzanan bir coğrafyada... uzanan... ve uzanan...

"Düşman kazanıyor, yitiriyor onlar. Düşman ilerliyor, geriliyor onlar, düşman gelişiyor, küçülüyor onlar, yarıya inmiş bir bayrağa, bir sönük sese indirgeniyorlar. Ve gedikleri doldurmaya çalışıyor krallar... Durum kötüleyince, İspanyollar'ın eline geçen Cezire bölgesini kurtarmak için yardım istiyor Endülüs iyi yürekli kraldan. Savaşın bir yarış olduğunu ve paçalarını kurtarabileceklerini söyleyerek üzüntü ve taziyelerini sunmakla yetiniyor kral... Gece ve gündüz, saldırıyor düşman onlara, savaşı sürdürüyor. Sürüp çıkartıyor onları kalelerinden, kovalıyor evlerinden. Eziyor onları, ya kılıçtan geçiriyor, tutsak alıyor ya da..."
uzanan bir coğrafyada... uzanan... ve uzanan...

Bir çağ gelecek güllerle küller arasında
Her şeyin sona ereceği bir çağ,
Her şeyin başlayacağı bir çağ.

felâketimin şarkısını söylüyorum. Tarihin ucunda görüyorum artık kendimi, usturanın ağzında. Başlayacağım, ama nerede? Nereden? Nasıl dile getireceğim kendimi, ve hangi dilde? Bana ihanet etti beni besleyen dil. Kanıtlayacağım bunu ve yaşayacağım ölü bir çağın doruğunda. Yürüyeceğim henüz gelmemiş bir çağın doruğunda.

Ama yalnız değilim ben İşte tarihin ceylanı. Bağrımı deşiyor. Böğürüyor köleler ırmağı. Artık ne peygamber, ne de tanrı... Geliyoruz ve keşfediyoruz ekmeği Bir ışık keşfettik, bize yeryüzünün yolunu gösteren, sıkılmış bir yumruktan fışkıran bir güneş keşfettik Getirin kazmalarınızı.

Ölen bir ihtiyar gibi götürüyoruz Tanrı'yı. Minarelerden daha başka bir yol açıyoruz güneşe, çocuğa meleklerden başka bir kitap, Medine'den, Kûfa'dan başka bir göz düşçüye Getirin kazmalarınızı Yalnız değilim ben

Çocuktur Yâfâ'nın yüzü Çiçek açacak mı kuru ağaç?
Yeryüzü girecek mi bir erden surete?
Kim, orada, sarsacak Doğu'yu? Çıktı güzel
fırtına ama gelmedi daha güzel yıkım Gezgin ses...

Köklerin çürüdüğü eski Kitaplardan çıktılar.
Mevsimler gelir gibi geldiler.
Karşıtlarını kucakladı küller,
Kırlar kırlara doğru yürüdü.

Hayır, yıkım çağından değil o:
Düşüncelerin sarsıntısıdır o.
Sonsuz ihlâlidir zamanın.

Beyrut, güz 1970

BU BENİM ADIMDIR

...bütün bilgeliği unutturan işte ateşim varlığını sürdüremez hiçbir işaret işarettir kanım
böyledir benim sungu ürünlerim

böğürlerine işledim bir dünya dönüyor çevremde
parçaların: Akıyor Nil yüzüyoruz tortulaşarak dibe çökeliyoruz kanımda kesiştin göğsümle kesişiyordu dalgaların bel veriyordun başlayalım: Gecenin keskin ağzını unuttu sevda tufanın gelişini haykıracak mıyım?
başlayalım: Kente saldırıyor bir çığlık ve devinen aynalardır insanlar yolculuğunu tamamlayınca tuz buluşabileceğiz sen misin?

aşkımdır benim yara
yaranın üzerinde gül benim kendini ancak

ölümde devşiren gövdemdir
kanım – yapraklarını teslim eden
ve yatışan dal

yanıt mıdır kaya? baştan çıkardı mı uykuya dalmış en yüce ölümünü? memelerin için tutku aylalarım var çocuk-yüzün için kendine benzeyen bir yüzüm sen misin? bulamadım seni
işte benim bulanık yalımım

böğürlerine işledim bir kent var acılarımın altında yeşil dalı engereğe güneşi kara sevgiliye dönüştüren gücüm var

ilerleyin dünyanın mutsuzları örtün şu paçavra ve gözyaşı çağını örtün onu kendi sıcaklığını arayan gövdeyle
kent – delilik kemerleri isyanın çocuklar doğurduğunu gördüm binlerce şarkıyı toprağa gömdüm ve geldim (gömütümde misin?)
bırak ellerine dokunayım izle beni
saatim gelmedi ama işte orada dünyanın gömütlüğü ve bütün sultanlar için küllerim var ver ellerini bana
izle beni

değiştirme gücüm var: Ateşleme fitiliyim uygarlığın bu benim adımdır (flama)

sorgulamamın sildiği bir kitabın eşiğinde durdu yaşamın adımı: Ne görüyorum? Uygarlıkların gömüldüğünü ileri süren sayfalar görüyorum (ağlayan bir ateş biliyor musun?) ikiye indirgenmiş yüzlüğü görüyorum kilise cami iki cellât görüyorum ve toprağı – bir gülü

yüzümde havalandı bir şahin ululadım kargaşanın kokusunu
acılı çağ geliyor ve uyanıyor yalımın ve reddin halkla-
rı yayılıyor çölüm kararsız bir söğüdü sev-
dim bir yitik kuleyi sıvası dökülmüş camiyi sevdim Lübnan'ın bar-
saklarını suretlere aynalara muskalara yerleştirdiği sokağı sevdim

dedim: Hazzın uçurumuna bırakıyorum şimdi kendimi ve ateşe
vereceğim dünyanın ağzını dedim: Kalır mızrak gibi –Neron–
insanın alnına kayıtlı her ev Roma'dır düş-
sel ve gerçek olan Roma'dır Roma tanrının ve tarihin
kenti dedim: Kalır mızrak gibi Neron...

kumdan başka bir şey yemedim bu akşam ve dünya gibi dönü-
yor açlığım taşlar saraylar tapınaklar ek-
mek gibi heceliyorum onları sürekli düşünün dalgalarıy-
la insanları karıştıran bir yolcunun gözlerini gördüm üçüncü ka-
nımda ve bir bilici usa bir yabanıl kana götürdüm mesafelerin ışı-
ğını

ve Alî'yi bir kuyuya attılar güneş alıp götürürken ölülerini otla
kapattılar üstünü ışık biliyor muydu yolunu Alî'nin top-
rağında? tanıyacak mı bizi ışık? örülmüş bir kan bir inilti duyduk

gerçeği söyleyeceğiz:
İşte bir derebeylik bayrağı gibi
oyluklarını yıkayan ülke
gerçeği söyleyeceğiz:
Bir ülke değil bu
bizim aysı ağılımız
sultanların âsâsı
peygamberin halısı

saflığı söyleyeceğiz:
Bir şeydir ki bu evrende
biri varlık der ona
öteki yokluk
söyleyelim gerçeği:
Yokluğuz biz
ne gökyüzü
ne de toprak keseği
doğurdu bizi

sözcüklerin ırmağı üzerinde buharlaşan köpüğüz biz
gökyüzü ve gezegenlerinde pasız
varlıkta pasız *(gizyazı)*

benim içime sığındı yurdum

taşınan bir gölge olsun yüzüm bir sevdalı kayalar sonsuzluğu yol alıyor çevremde yalımın ilk aşığı gebedir yalım dişi -yalım kan-yalımdır günlerim memelerinin altında bir fıkırtı ve oyulur koltukaltı gözyaşı kuyusu güneşin üzerine bir giysi gibi yapışıp kaydığı gezgin ırmak dal budak salar bir yara baharatlardan ve spermden (senin tohumun mu?) parıldar güllerdir acılarım

otun okuluna girdim yarılmış alın gücünü yitirmiş kan
kendime sordum: Ne yapmalı? kenti ekmeğe mi bağlamalı? bir ateş sütununda dağıldım paylaştık kralların kanını ve açlığı öğrendik

yıldızlara karıştırarak çakılları

bir aygır sürüsü gibi
güderek bulutları
çağları taşıyoruz

değiştirme gücüm var: Ateşleme fitili uygarlığın
işte benim adım

rebab ve mihrabın balında
yatıştı halk
Yaratıcı güçlendirdi onu
bir siper gibi barikadlarla

hiç kimse bilmiyor nerede kapı
hiç kimse sormuyor nerede kapı

(gizyazı)

ve kuyuya attılar Alî'yi kordandı giysileri ateş aldık ve yakaladık kalıntılarını ateş aldım küllerin gülü iyi akşamlar dili olmayan bir yurttur Alî kanar yadsıma doğrular ot ve suyu göçmendir Alî

Hüznün efendisi uyku nereye nasıl götürür gözlerini? soluğu kesilir gökyüzünün omuzum çöker ve kum ve ot dolu bir miğferdir yeryüzü titreyerek yukarı ağarım bir kırlangıç örter beni ayağa kalkarım yalımdı memeleri penceremi açarım: Yeşil tarlalar ve ben Öteki Fatih dünya oyuncak-at bulutlara girer

Sevdalı ağaçlar çıktılar bir dal sallıyor beni fışkırıyor su eski çağı tamamlanıyor insanların ben başlıyorum dönenceler yüzüm ve ışığın içinde bir ayaklanma

bir köy uyandırdı beni ışığın harmanlarında kırıldı sessizlik kucakla beni yorgunluğun yaratıcısı tek direkli teknelerini ver bana sınamadan geçir beni kayayım ben araştırma sorgulama yok artık ocak ateşi ne de şenlik var pusuda bekleyen bir hayaletim kentin küçük alanlarında insanlar yattığı zaman kaba güç gibi saydam girdim yeğin ışığın tuzağına parıldadım gezginlik gibi şimşekti elim ayağım işlemeli rüzgârlardı elim ayağım

taç ya da gümüş tadı yok kemiklerimde egemenlik değilim ben kanım göçüdür gökyüzünün ve gözlerim kuşlardır dikenli çalı olduğu söyleniyor teninin öl öyleyse ve yayılsın gökyüzüm senin sararmış vücut zarından düşün gizlerine çökelmiş sonsuzluk olduğu söyleniyor teninin

mızrakları doğuyor sonsuz savaşların
şaşkın bir çukur ayırıyor bizi
ve coşturuyor sesimi saldırgan
kırılıyor âsa ve şarkılar köklüyor alfabeyi

sarayın bir sofasında dinleniyor kadınlar
yardıma çağırıyorlar Kutsal Kitapları
ve oyuncak bebeğe ya da giyotine
dönüştürüyorlar gökyüzünü
açarken acılarını Alî
acının panayır cambazlarına
kartal gibi uçanlara

ve kırılanlara

Ateştir Alî
büyüleyici ve yakıcıdır bu sularda
yakıp yıkan kasırgadır
esirgemeyen ne yeryüzünü ne kitabı
süpürür tarihi Alî
örter günü kanatlarıyla
mutlu eder günü
delirmek

ölümün çağıdır bu çağ
(ama her ölü Arab ölüsü)
yıkılıyor günler kendi içavlularında
kocamış selvi tomrukları gibi
son şarkısıdır kuşun bu çağ
yanmış ormanda

kan nehri ülkem izliyor beni suyosunu kaplı uçurumdur uygarlığın alnı bir taca tutuldum deviniyorum bir fener halinde esrime içinde dolaşıp duruyor Şam sevecenlikten yakınıyor Bağdat ülkemin yüzünde kırdılar kılıcını tarihin yangın kim, tufan kim?

düzen kurup karı ele geçirdiğimde sende çöldün sen senin gibi ben de bölündüm: Kum ve sise haykırdım: Seni göreyim diye tanrısın sen bizi birleştiren şeyi yok edeyim diye dedim: Ekledim seni çalkantılarımla dolu bir eksikliksin sen ayaklarım çıplak geceydim ben göbeğime soktuğumda seni bir yol dölledin adımlarımda su-çocuğuma girdin
saçıl yayıl kök sal göçebeliğime benim

verimli bir uyuşukluk dolanıyor başımın çevresine bir düş yastığımın altına yayılmış günlerim deliyor cebimi parçalanıyor dünya
Havva şalvarımın içinde gebe

buzu üzerinde yürüyorum kösnülerimin yürüyorum belirsiz ve tansıklı arasında bir gülün içinde, yürüyorum

soluyor umutsuzluğun çiçekleri ve paslanmaya başlıyor hüzün bir çiğnenmiş yüzler ordusu geçiyor tarihi ip gibi teslim oldu bir ordu ve boyun eğdi bir ordu gölge gibi koşuyorum sesinde kurbanların yapayalnız ölümün dudağında bir ışık küresinin içinde başıboş bir gömüt gibi

birleşip kaynaştık koruyor kirpikler gibi sevgililerin kanı
nabzının attığını duyuyorum derimin altında (orman mısın?) engel yıkıldı (engel miydin?) bir düğümü sorguya çekti martı kılavuzun sıvışıp gittiği denizde görünmez bir güneşi övdü yolcunun kanı (benim güneşim misin?) uzay içicisi akciğer güneşimi bir ses duydu yolunu şaşırmış olan (sesim misin benim?) sesim zamandır benim istek uyandıran nabızın ve memelerin karanlığımdır benim ve gecedir beyazlığım

bir bulut ağdı tufana teslim ettim yüzümü başıboş dolaştım yıkıntılarımda

işte böyle sevdim bir çadırı
kirpiklerinde dönüştürdüm kumu yağmur ağacına
ve çölü buluta
dedim: Şu kırık su küpü
bozguna uğramış halktır

göz çapağıdır şu ufuk
boşluktur şu gözler
dedim: Deliliktir
bir ağaca gizlenmiş yıldız
karganın yüzünü göreceğim
çizgilerinde ülkemin
ve bu kitaba kefen
bu kente leş adını vereceğim
Şam'ın ağaçlarına hüzünlü kuşlar diyeceğim
(bir çiçek açacak belki de bu tanımlamadan
ya da bir şarkı doğacak)
ve hurmaya çöl ayı adını vereceğim
(bir çocuk olmak için
ya da bir çocuğun düşü olmak için
belki de uyanacak toprak)

artık hiçbir şey söylemeyecek şarkılarımı:
âsiler gelecekler
ışık gelecek tam zamanında...
delilik kalacak yalnızca

gecende bir çocuğu var mı tarihimin
ey ocağın külü?
sevdalı bir kordur ayaklanmanın öfkesi
ve bir kadındır şarkılarım
gecende bir çocuğu var mı tarihimin?

kemiktedir kalıtın tozu sığınabilir miyim oraya? sığınma hakkı tanır mı toz acaba? yer yok artık ve ölüm yüzüne çağların cesedinin yansıdığını görenin ve devinimsiz alabora olanın yarasız kalıntısıdır çocukluğun meme başı olduğunu

duyumsuyor yaşlılığın

değiştirme gücüm var: Ateşleme fitili uygarlığın
işte benim adım

mağarana geri dön çekirge sürüleridir tarihler
bir orospunun bağrında oturur bu tarih dırdır eder ve hıçkırır bir kancık eşeğin karnında çürür toprağın kokuşmasını beklerken bir kurtçuğun içinde yürür mağarana geri dön ve yere bak utancından

bir sözü kavrıyorum

onun çevresinde hepimiz serabız aldatmacayız hepimiz hırpalamadı onu İmrü'l-Kays onun çocuğuydu Ma'arri onun altında eğildi Cüneyd Hallaç ve Niffâri de eğildiler onun ses ve yankı olduğunu anlattı Mutanabbî uşaksın sen o da efendi bırak kendi yolunu yitip delireceksin yoksa canavar ve mezbaha olacaksın düştür o ve düş görendir melektir o halk biçimlenir onda yavaş yavaş tohum gibi dön mağarana

ne? sürdüler mi seni ya da öldürdüler mi?

öldürdüler onu hayır hiçbir şey yazmayacağım dostumun ölümüne dair bir sarı çiçekli çayır sarıyor çevremi ama bildik selvinin son dalını anlatacağım gecenin halısını kaydıran bir yaban güvercininin uçuşunu kuleler kadar yüksek bir düşü anlatacağım

öldürdüler onu hayır ne tanıkların adını söyleyeceğim ne de katillerin ve gözyaşı dökmeyeceğim dilsiz doğmuş bir halk ağlayacağım kıyıların mavisinde kuluçkaya yatan üzgün kuğu için neden ağlamalı bir çocuk için bir şair için? bildik selvinin son gölgesini anlatacağım gecenin halısını havalandıran güvercinlerin uçuşunu dağlar kadar yüksek bir düşü anlatacağım

su gibi değişken ve oynak bir yasa çıkardı efendi halife halka yaldız kil ve erimiş kılıçlar sunuyor yasa insan gözleri kakılmış bir taç koyuyor başına efendi âyet midir bu kent? Kutsal Kitab'ın sayfaları mıdır giysileri kadınların?

saatlerin açtığı bir boğaza yerleştirdim gözevlerimi soruyorum: Haliçsiz bir ırmak mıdır benim halkım?

mızrağın dilinin şarkısını söylüyorum haykırıyorum: delik deşiktir sonsuzluk karın boşluğuma yıkıldı duvarları kustum ne tarih ne de şimdi kaldı bana güneşsel uykusuzluk krater yanlış ve eylemim ben bekle beni bulutların süvarisi baştan çıkartıcıdır çevrem güneş dağlıyor kollarımı bacaklarımı insanım uzayım ve flütlerim ben mülteci dalım ben dinle: Duyuyor musun dünyanın yüreğindeki hıçkırığı? ölümü dinliyorum buruşukluklarımda sayıklıyorduk kendimden geçtim daha iyi ölmek için memeleri seçtim alışkanlıklarım arasında

düş müdür tenin kapattığım yara mıdır butların? kendini berkitti dünya gecenin taş ocağı mısın tenimin altında? kazmam bilenmiş bir başka kaynak oldum taşıyor kıyılarım kemer-kolların kovayla çekiyor beni taşıdım seni yüzüm:

böldüğü uğultu-kuş sorgula beni yanıtlayacağım seni
bir kâhinlik kitabı konuştu saçların gözetliyor beni kesildi mırıltı
(mırıldanacak bir şeyim var mı var mı senin?) gemlenmiş ateşi karaya oturmuş teknelerin evcilleşmiş deniz açtı gözlerini martı sen kapa gözlerini kaçmayı unuttu
martı dağınık tüylerinde su ve kıvılcımlar yıldırım olsaydı bilseydi o yıldırım parmaklarımın arasında olsaydı usulca işte bir kubbe ve göğsün krateridir konutum durmadan oyuyorum değişseydim toz değişseydi aşı bağı olsaydı ateş
eridin eğlencemde sonsuz ve kılıçsız eğlencemde yık kendini yok ettim ben kendimi bir tek yüz oluşturuyoruz elma gömleğim değil benim ve sen de cennet değilsin tarla ve ekiniz biz güneşin koruması altında olgunlaştırdım seni gel şu yeşil sınırdan işte hasadımız iki gövdemiz: Ekici biçici biriciğim benim gel şu sınırdan yardıma çağırdım ölümümü başak gibi yatır beni zamanın koruna ve hasrete sahibiz insanlıkla sarınmış verenin gönencine sahibiz bulundu yolumuz

sürgünde öleceğimi okudum sarı sayfalarda aydınlattım çölleri yitiyor halkım gömütlerinden çıkardık bâkire
zevkine göre kefenlenmiş sözleri Akıyor harmanîmde
iç organlarıma karışıyor korku ve sevdanın Şam'ı başıboş dolaşıyor

soyundun derinden bırak dudaklarını bırak erisinler dişlerimin arasında geceyim ve aydınlığım ben zamanım ben birleşip kaynaştık seninle köklerini sal benim göçebeliğime

işte böyle sevdim bir çadırı

yağmur ağacına dönüştürdüm kirpiklerinde kumu
ve çölü buluta çevirdim
bir dilenci olarak gördüm Tanrı'yı Alî'nin toprağında
ve Alî'nin toprağında güneşle beslendim
ekmeğe çevirdim minareyi
çarpıp çatladığını gördüm denizin
bacaların sisinde
öfkeyle homurdanıyordu:
"Bizim için evrenini yaratan
fırtınada sallanan kapı sundurmasıydı ancak
parçalanıp oduna dönüştü
halifenin sarayında yaktılar"

pek ender konuşur deniz
ama şöyle dedi:
"mutsuzuz biz
Tarih de mutsuz
yel değirmeninde
dönüp durduğu için"
tabutunda mutsuz Yaratıcı
tabutunda mutsuz Yaratık...
ve bir sofada dinleniyordu kadınlar
alacakaranlığı çıkartıyorlardı kuyularından
ve dikiyorlardı gökyüzünü
şarkı söylüyorlardı: Ateştir Alî
baş döndürücü ve yakıcıdır sularda
sorguluyorlardı gökyüzünü:
"bir yıldız mıdır bu dünya
yoksa bir mumya mıdır?"
söküyorlardı dikişlerini gökyüzünün
ve onarıyorlardı
gözlerine gömdü bir halkı sahte peygamber

gözlerinden çıkardı bir halkı sahte peygamber
onun üzerinde yakardığını duyduk
onu selâmladığını gördük ve secdeye vardığını
ve gördük
halkın nasıl suya dönüştüğünü avuçlarının arasında
suyun nasıl yel değirmeni olduğunu gördük

Asya'nın yükseldiği geleceğin yükseldiği yalım adaları
bir güneş söndü gecenin tasarlayamayacağı
şeyler düşledik yalımla ölçülüyor saatlerim
imdat diye haykırdım halkların sesi ayarttı evreni ele geçirdi onu

ne külüm ne rüzgârım ben

en çekicidir en uzaktır yatağım kafesler terkedilmiş
yollar küllerdir geçmişin kısrağı ve bir başka renge giriyor kutsal boya

hiçbir el yok üzerimde

Ateşin ve çocukluğun sonsuzluğudur Alî duyuyor musun çağların şimşeğini duyuyor musun çağların ayak seslerini?
kitap mıdır yoksa el midir yol? destanların saltanatının şarkısını söylüyor tozun parmağı tıpkı bir derviş gibi bir yurt verin bana kentleri yaklaştırın sallayın düşün ağacını değiştirin uykunun ağacını ve gökyüzünün gökyüzüne söylediği söylevi
serseri bir çocuğun araştırması kara bir kadının göbeği altında büyüyen bir çocuk ve ölen bir kör tanrısı var yeryüzünün

barış

çölün yalnızlığında ilerleyen yüzlere
ot ve ateş giyinmiş Doğu'ya
denizin yıkadığı toprağa
ve onun sevdasına barış

yağmurlarını verdi bana baş döndürücü çıplaklığın
kendini bana adıyor yıldırım
benim bağrımda olgunlaştı zaman
bak işte Doğu'nun parıltısı kanım
su çeker gibi çek beni ve yok ol
yitir beni yankısı ve şimşeği var oyluklarının
su çeker gibi çek beni gövdemle örtün
nirengidir ateşim ve yıldızdır
yön yaramdır benim
heceliyorum
bir yıldızı heceliyorum resmini çiziyorum
kaçaktır yurdumda yurdum
heceliyorum onun çizdiği yıldızı
yenik günlerinin ayak izlerinde

ey sözün külü
gecende bir çocuğu var mı tarihimin?

yalnızca delilik kalıyor

işte penceremin pervazında görüyorum onu
bekleyen taşlar arasında bekliyor çocuğu
bir yüzüğün içinde tarihini taşıyan

ve ateş sönünce ocakta
acılarının altında
ve soğuk külde eriyince gece
gelecek bir kadının
denizde yaşadığını
bir büyücü kadından öğrenen çocuğu
bekleyen taşlar arasında bekliyor

ve gördüm Tarihi bir kara bayrağın içinde
ilerleyen orman halinde
(ne zamandı yazmadım tarihini)
gördüm özlemin içinde ateş ve isyanı
yaratıcı zehirin büyüsünde

bu kıvılcımdır yurdum
gelecek zamanın karanlığındaki bu şimşek

1 Ocak 1969

İÇİNDEKİLER

Ali Ahmet Sait'ten Adonis'e (Önsöz) 5
Newyork'a Mezar 13
Tâ'ife Kralların Tarihine Öndeyiş 35
Bu Benim Adımdır 49

varlık / şiir

NewYork'a Mezar'da yer alan üç uzun şiirde
tarih ve coğrafyanın sınırları silinmiştir.
Örneğin, ilk şiirin Newyork'u hem ABD'nin,
hem bütün insanlığın, hem Arap dünyasının, hem de şairin
bir vicdan aynası durumundadır.
Şair, Amerika kızılderilisinin Filistin'de dirilişinden
sözederken, şiir gerçek, tarihsel ve günceli
kendi potasında ergitmektedir: Vietnam savaşı
bütün savaşlara dönüşmekte ve Filistinliler
bütün sürgünlerle örtüşmektedir.
Ta'ife Kralların Tarihine Öndeyiş'de,
İspanya Emevi Devleti'nin parçalanmasıyla ortaya çıkan
Ta'ife krallıkları güncelleştirilmektedir.
Ta'ife parçalanması, günümüz Arap dünyasını kasıp kavuran
parçalanmanın habercisi ve simgesidir.
Son şiir **Bu Benim Adımdır**'da da güncelleşme sözkonusudur.
Ali (Hz. Ali ve Ali Ahmed Said) adının çevresinde
Abbasi ve Endülüs devletlerinin yıkılmasından sonra
Arap dünyasının yaşadığı trajedi temeli üzerinde
bir kimlik araştırması, bir tarihsel sorgulama yapılmaktadır.

ISBN 975-434-029-3